

Dr hab. Aldona Zawojcka
Wydział Nauk Ekonomicznych
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
ul. Nowoursynowska 166
02-787 Warszawa

Warszawa, 15.05.2017 r.

PONOWNA RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ
mgr Adama WASZKOWSKIEGO
pt. „*Mechanizm transmisji impulsów polityki pieniężnej do sfery realnej*
na przykładzie polskiej gospodarki”
przygotowanej pod kierunkiem dr hab. Joanny Kisielińskiej, prof. SGGW

Podstawa opracowania recenzji

Niniejszą recenzję przygotowano na podstawie pisma Dziekana Wydziału Nauk Ekonomicznych SGGW w Warszawie – Pana dr hab. Jarosława Gołębiowskiego, prof. SGGW – z dnia 5 grudnia 2016 r., wnioskującego o dokonanie ponownej oceny (recenzji) rozprawy doktorskiej przygotowanej przez Pana mgr Adama Waszkowskiego pod kierunkiem Pani dr hab. Joanny Kisielińskiej, prof. SGGW w Katedrze Ekonomiki Rolnictwa i Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych WNE.

Przedmiotem powtórnej recenzji jest poprawiona i uzupełniona wersja rozprawy doktorskiej pt. „Mechanizm transmisji impulsów polityki pieniężnej do sfery realnej na przykładzie polskiej gospodarki”, recenzowanej przeze mnie w październiku 2015 r. (przedłożyłam wówczas Radzie WNE wniosek o skierowanie pracy do poprawy i uzupełnienia, w konsekwencji wskazanych uchybień i mankamentów). W niniejszej recenzji skoncentrowałam się głównie na ustosunkowaniu się do dokonanych przez Doktoranta poprawek oraz ocenie, czy w obecnej formie rozprawa doktorska odpowiada w pełni wymogom stawianym w Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym (Dz.U. 2003, nr 65 poz. 595).

Uwagi wstępne

Ocenie zostały poddane następujące aspekty i elementy pracy doktorskiej:

1. Znaczenie problematyki badawczej i jej zgodność z dyscypliną naukową „ekonomia” w ramach dziedziny „nauki ekonomiczne”.
2. Struktura pracy.
3. Zawartość merytoryczna pracy oraz aktualność danych.
4. Metodyka badań.
5. Omówienie wyników badań, ich interpretacja i dyskusja.
6. Poprawność językowa, gramatyczna i redakcyjna tekstu.
7. Konkluzja kwalifikacyjna pracy doktorskiej.

1. Problematyka badawcza oraz jej zgodność z dyscypliną naukową ekonomia

Zgodnie z Komunikatem nr 7/2010 Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów do zadań ekonomii jako dyscypliny naukowej należy m.in. formułowanie hipotez oraz budowa modeli dotyczących *zależności między zmiennymi realnymi i pieniężnymi występującymi w procesie*

gospodarczym oraz poddawanie ich testom empirycznym. Podtrzymuję opinię, że tematyka zaprezentowanej pracy doktorskiej nakreślona w jej tytule w pełni te wymagania spełnia.

Pan Adam Waszkowski podjął w rozprawie doktorskiej problematykę ważną z punktu widzenia teoretycznego oraz praktycznego, ale zarazem skomplikowaną i dyskusyjną. Mimo tego, że mechanizm przesyłania impulsów monetarnych do sfery realnej gospodarki rozpoznawało dotychczas wielu badaczy (krajowych¹ i zagranicznych), istnieje potrzeba ciągłego odkrywania, pogłębienia, rozwijania i aktualizowania wiedzy w tym zakresie, o czym świadczą chociażby pewne „zawodności” w sprawności (skuteczności) tradycyjnego mechanizmu transmisji (kanałem stopy procentowej), które ujawniają się w praktyce (np. brak spodziewanych efektów „pokryzysowej” polityki pieniężnej EBC w zakresie pobudzenia wzrostu gospodarczego oraz kontrolowania inflacji w strefie euro).

Wobec powyższego, dużym wyzwaniem stojącym przed Doktorantem było z jednej strony wniesienie dodatkowej wartości do tego tematu badawczego, z drugiej zaś krytyczne ustosunkowanie się do dotychczasowych badań innych autorów.

Podsumowując, **wybór tematu rozprawy jest zgodny z zakresem dyscypliny ekonomia, a sam w sobie zasługuje na ocenę pozytywną.**

Nie wszyscy polscy autorzy, badający mechanizm transmisji polityki pieniężnej zostali uwzględnieni w recenzowanej pracy doktorskiej², ale w poprawionej jej wersji uzupełniono literaturę o część z nich zgodnie z sugestiami recenzenta.

Mimo zwrócenia w pierwszej recenzji uwagi na to, że angielskie tłumaczenie tematu pracy („*The transmission mechanism of monetary policy. The impact on Polish real economy*”) nie odzwierciedla jego wersji polskiej, nie dokonano korekty.

2. Struktura pracy

Układ rozprawy doktorskiej jest typowy dla prac badawczych w naukach ekonomicznych. Poprawiona praca zawiera ogółem 270 stron, czyli o 47 więcej niż jej pierwotna wersja. Zasadnicza część pracy składa się obecnie ze wstępu, czterech rozdziałów (poprzednio pięciu) oraz podsumowania i wniosków (w sumie zajmujących 209 stron). Pozostałą część stanowią dwa aneksy, bibliografia (205 pozycje, w tym 137 anglojęzyczne) oraz spisy tabel, schematów i rysunków. Doktorant uwzględnił moje sugestie odnośnie uzupełnienia piśmiennictwa, rozszerzając spis bibliografii o 49 pozycji, w tym 34 anglojęzyczne.

Sekwencja rozdziałów pracy została podporządkowana realizacji celu badań oraz weryfikacji hipotez badawczych. Występują jednak rażące dysproporcje pomiędzy objętością poszczególnych rozdziałów, których liczba stron waha się od ok. 20 (rozdz. IV) do ok. 90 (rozdz. II). Podtrzymuję moje wcześniejsze uwagi dotyczące układu pracy, a mianowicie:

- Podrozdział „Ewolucja poglądów na mechanizm transmisji w teorii ekonomii” (I.1) byłby bardziej usystematyzowany i czytelny po podzieleniu go na dalsze podrozdziały niższego rzędu, wzorem większości podrozdziałów opiniowanej pracy.
- W podrozdziałach o charakterze empirycznym (III i IV) brakuje wyodrębnionych części poświęconych dyskusji otrzymanych wyników.
- Bardziej spójne byłoby ponumerowanie głównych rozdziałów liczbami arabskimi, a tabel, schematów i rysunków odpowiednio od 1 do n w całej pracy.

¹ Przykładowo: Wiesława Przybylska-Kapuścińska, Michał Brzoza-Brzezina, Ryszard Kokoszczynski, Zbigniew Polański i Timothy Opiela, Tomasz Lyziak i Łukasz Postek, Ewa Dziwok, Krzysztof Malczyk i Anna Woźniak.

² Autor nie wykorzystał jednej z podstawowych pozycji w polskiej literaturze poświęconych zagadnieniom transmisji polityki pieniężnej, a mianowicie: Przybylska-Kapuścińska W., 2002: Mechanizmy i kanały polityki pieniężnej, [w:] Przybylska-Kapuścińska W. (red.) Polityka pieniężna. Cele, strategie i instrumenty, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań, s. 39-68.

W bieżącej wersji rozprawy zamieszczono, zgodnie z sugestiami, wykaz stosowanych skrótów.

3. Zawartość merytoryczna pracy i aktualność danych

3.1 Zgodność treści pracy doktorskiej z jej tytułem

Tytuł pracy jednoznacznie wskazuje na powiązanie mechanizmu transmisji impulsów polityki monetarnej ze **sferą realną gospodarki**, podczas gdy na trzy postawione hipotezy badawcze w zasadzie wyłącznie część 1. i 2. dotyczy sfery realnej. Hipoteza 3. w całości odnosi się do sfery pieniężnej (nominalnej). Cel główny pracy: „Ocena mechanizmu transmisji impulsów polityki monetarnej dla **gospodarki** Polski” jest szerszy (mówi o całej gospodarce, a nie wyłącznie o sferze realnej) niż temat postawiony w tytule. Podobnie, dwa spośród pięciu zadań badawczych (2. i 5.) w całości wiążą się z cenami nominalnymi, a nie wielkościami realnymi.

Mimo uwagi w pierwszej recenzji odnośnie braku zdefiniowania implícite pojęcia „sfera realna” gospodarki, w poprawionej wersji pracy nadal nie doszukałam się wyjaśnienia tej kategorii. Podział systemu gospodarczego na jasno określoną sferę realną i finansową oraz wskazanie ich wzajemnego powiązania w postaci pieniądza jest kluczowe dla wyjaśnienia działania mechanizmu transmisji polityki pieniężnej.

3.2 Uwagi do poszczególnych rozdziałów; otwarte pytania i kwestie dyskusyjne

Wstęp

We wstępie rozprawy doktorskiej³ (str. 8) znajduje się niepoparte uzasadnieniem stwierdzenie „Impulsy monetarne mogą być wywołane **przez każdy podmiot alokujący zasoby** np. wskutek zmian struktury portfela aktywów”. Czy Doktorant jest w stanie wyjaśnić hipotetyczny mechanizm wywołania takiego impulsu monetarnego przez gospodarstwo lub przedsiębiorstwo rolne, które – jak każdy inny podmiot gospodarczy – dokonuje alokacji swoich zasobów (pracy, ziemi i kapitału rzeczowego)?

W nawiązaniu do uzasadnienia przez Doktoranta dokonania „oceny efektu *pass-through* ze względu na fakt obecności kursu walutowego w regulach polityki pieniężnej” (str. 11), nasuwa się pytanie o to, które banki centralne na świecie kierują się w polityce pieniężnej regulami i w których bankach centralnych kurs walutowy jest ujęty w tych regulach? Badania empiryczne Doktoranta dotyczyły polskiej polityki pieniężnej, w realizacji której NBP nie kierował się regulami, a tym samym kurs walutowy nie mógł być obecny w czymś, czego nie było.

Rozdział I. Model ekonomiczny mechanizmu transmisji monetarnej

Wybór problematyki badawczej przez Pana mgr Adama Waszkowskiego był przedsięwzięciem ambitnym, wymagającym umiejętności studiowania, krytycznej analizy i systematyzacji literatury przedmiotu. W pierwszej wersji pracy część teoretyczno-ekonomiczna rozprawy była na ogół chaotyczna; pobieżnie, zbyt wybiórczo, a czasami mylnie ukazywała stanowiska i poglądy przedstawicieli szkół ekonomicznych na temat pieniądza i polityki pieniężnej. W poprawionej wersji rozprawy te mankamenty zostały częściowo wyeliminowane.

W części teoretyczno-ekonomicznej (przegląd szkół) Doktorant tym razem uwzględnił szkołę austriacką, ale przy opisie zakresu rozdziału 1., umieszczonym we wstępie rozprawy (str.

³ Podobnie jak we wstępie artykułu A. Waszkowskiego pt. „Mechanizm transmisji impulsów polityki monetarnej dla polskiej gospodarki”, opublikowanego w *Oeconomia Copernicana* (2012, Nr 3, s. 22).

10) nie ma żadnej wzmianki o tej szkole. W rozdziale dodane zostało, między innymi, syntetyczne podsumowanie mechanizmu transmisji impulsów monetarnych w ujęciu wybranych szkół makroekonomii (Tabela I.1, s. 32-33). Nieznacznie uzupełniony został podrozdział charakteryzujący cechy strukturalne polskiej gospodarki wraz z aktualizacją większości danych statystycznych (choć np. udział sektora bankowego w aktywach „systemu finansowego” pozostał z 2011 r., mimo dostępności danych za kolejne lata, włącznie z 2015 r.⁴).

Szkoda, że część „niewygodnych fragmentów” pierwotnej dysertacji, wymagających uściślenia/wyjaśnienia/korekty (np. opis teorii realnego cyklu koniunkturalnego, str. 24 w poprzedniej wersji pracy, czy wykresy zatytułowane „Konstrukcja krzywej IS”; „Konstrukcja krzywej LM”, „Przesunięcia krzywej LM w wyniku zmiany podaży pieniądza”, „Skutki zwiększenia podaży pieniądza opisane mechanizmem transmisji monetarnej” wraz z opisami) została po prostu usunięta.

Ostateczny przegląd, analiza i synteza literatury ekonomicznej zostały przeprowadzone na poziomie wskazującym na dość dobre przygotowanie Pana Adama Waszkowskiego do podjęcia badań empirycznych związanych z tematem pracy. Podrozdział I.1. (z zakresu historii myśli ekonomicznej oraz historii gospodarczej) niekorzystnie jednak odstaje na tle pozostałych podrozdziałów rozdziału I.

Doktorant nie uniknął nietrafionych zwrotów, nieprzekonujących bądź nieuprawnionych twierdzeń lub wywodów, wskazanych poniżej wraz z moimi komentarzami. Zaznaczam, że są to jedynie wybrane przykłady występujących uchybień bądź nieścisłości, ponieważ jest ich zbyt wiele by wszystkie zawrzeć w recenzji.

- Str. 13. „Rozwój gospodarczy (...) spowodował nowe spojrzenie na naturę bogactwa, włączając w jego definicję ogólną masę zasobów społecznych oraz efektywność ich wykorzystania (Smith, 1954)”. Smithowi chodziło raczej o ogół zasobów społeczeństwa, a nie zasobów społecznych (*The general stock of the society*” ss. 131 i 134⁵) i w tym przypadku niezupełnie o efektywność ich wykorzystania, zważywszy, że do składników tego zasobu zaliczył również dobra konsumpcyjne w rozporządzeniu konsumentów oraz pieniądz w funkcji środka wymiany/obiegu. Poza tym, rozwój gospodarczy nie tworzy, czy też nie rozszerza definicji.

W swoim dziele „Badania nad naturą i przyczynami bogactwa” (księga 2, rozdział 1 „O podziale zasobów”) Adam Smith wyróżniał trzy części ogólnych (całkowitych) zasobów dowolnego kraju lub społeczeństwa („*general stock of any country or society*”): (1) zasoby przeznaczone do bezpośredniej/natychmiastowej konsumpcji, nieprzynoszące przychodów czy zysku (żywność, odzież, meble domowe, domy mieszkalne jeszcze całkowicie nieskonsumowane); (2) kapitał stały/trwały przynoszący przychód czy zysk bez obrotu/wymiany, czyli zmiany właściciela (w tym użyteczne maszyny i urządzenia, ulepszona ziemia oraz nabyte, pożyteczne umiejętności mieszkańców kraju); (3) kapitał obrotowy, który przynosi dochód przez obrót, czyli zmianę właściciela (w tym pieniądz, przy pomocy którego następuje wprowadzenie w obieg (cyrkulacja) zapasów artykułów żywnościowych przeznaczonych na sprzedaż, materiałów i surowców oraz dystrybuowanie produktów gotowych do konsumentów).

Według Smitha, „bogactwo lub ubóstwo ludzi zależy od tego, w jakim stopniu (obficie czy skąpo) kapitał stały i obrotowy może zasilać zasoby przeznaczone na bezpośrednią konsumpcję” (księga 2), a „Wzrost dochodu i kapitału jest wzrostem bogactwa narodowego” (księga 1, „Płaca robocza”).

⁴ Przykładowo w Raportach NBP z serii „Rozwój systemu finansowego w Polsce” (... w 2015 r., str. 16).

⁵ A. Smith, *A Inquiry Into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, Wyd. Woodstock, Ontario, Canada, 2016.

- Str. 13. „Z kolei Law (1705) wskazywał na potrzebę zastąpienia złota pieniądzem papierowym. Stało się to faktem, **ponieważ ostatecznie zastąpiono nim nie tylko kruszec, ale również inne aktywa finansowe, włącznie z obligacjami państwowymi i akcjami spółek**”.
Po pierwsze, w czasach Law’a funkcjonował pieniądz kruszcowy (metalowy): złoto i srebro, a nie tylko złoto. Po drugie, pieniądz papierowy **nie zastąpił** akcji i obligacji. Założony przez Lawa (1716 r.) we Francji prywatny Banque Général z prawem emisji biletów (not) mających pokrycie w złocie i przynoszących dochód (odsetki) został powiązany (1717 r.) z Kompanią Missisipi przewodzoną przez Law’a. Dochód z akcji Kompanii Missisipi miał być źródłem wypłacanego dochodu z biletów. Nadmierna emisja biletów spowodowała utratę ich pokrycia w złocie i brak środków na wypłatę zagwarantowanych procentów. Następowo wyzbywanie się akcji (Missisipi, a nie akcji w ogóle) za bilety, które z kolei wymieniano na złoto i srebro. Po trzecie, reforma pieniężna Law’a skończyła się we Francji niepowodzeniem – **ostatecznie** powrócono do systemu waluty złotej⁶.
- Str. 18. „*podaż pieniądza jest regulowana przez państwo za pomocą operacji otwartego rynku...*” Operacje otwartego rynku są domeną BC, a nie ogólnie państwa.
- Str. 21. Powołując się na szkołę austriacką, w kontekście krytyki przez jej przedstawicieli stabilizacji stopy inflacji (cen) dokonywanej przez BC, Doktorant stwierdza: „*Utrzymanie niskiej inflacji oznacza bowiem wzrost podaży pieniądza w gospodarce*”. Należało jednak dodać, że dotyczy to wyłącznie sytuacji, gdy w gospodarce występuje deflacja – spadek ogólnego poziomu cen (uznawany przez Austriaków za naturalne zjawisko wynikające ze wzrostu inwestycji finansowanych wyłącznie z dobrowolnych oszczędności i wydłużania się czasowej struktury produkcji) lub inflacja ze stopą niższą niż pożądaný cel inflacyjny (np. w przypadku polskiej polityki pieniężnej). „Utrzymanie niskiej inflacji” w warunkach stopy inflacji przekraczającej cel inflacyjny wymaga natomiast obniżania, a nie zwiększania podaży pieniądza. Ponadto, zważywszy, że inflacja jest określana (definiowana) przez „Austriaków” jako określony wzrost podaży pieniądza⁷, przeredagowane zdanie z dysertacji brzmiałoby: *Utrzymanie niskiego wzrostu podaży pieniądza oznacza bowiem wzrost podaży pieniądza w gospodarce*, a więc byłoby wewnętrznie sprzeczne.
- W formule Irvinga Fishera na nominalną (pieniężną) stopę procentową (str. 23, przypis 20): $E(\Delta P_c)$ opisane jest jako oczekiwana zmiana poziomu cen. Według mojej wiedzy, w formule tej nie występuje przyrost absolutnego poziomu cen. Zawiera ona oczekiwaną względną zmianę poziomu cen lub inaczej oczekiwaną zmianę poziomu cen w % (czyli oczekiwaną stopę inflacji). Zamiast ΔP_c należało raczej wstawić iloraz $\Delta P_c/P_c$ lub symbol stopy inflacji (π), zważywszy, że poprzednio w pracy (str. 18) pod symbolem P_c kryje się poziom cen, a więc ΔP_c sugeruje absolutny przyrost cen (w jednostkach pieniężnych).
- Str. 24. Charakteryzując teorię realnego cyklu koniunkturalnego (TRCK), Doktorant stwierdza: „*Jeśli każde gospodarstwo domowe posiada dostęp do technologii produkcji, to jej fluktuacje będą wywoływały wstrząsy podażowe*”. Nie jest to dla mnie zrozumiałe, zważywszy, że gospodarstwo domowe jest jednostką konsumpcyjną, a nie produkcyjną i jeśli ogół gospodarstw domowych może spowodować jakiś wstrząs, to raczej po stronie popytowej, a nie podażowej rynku dóbr.
- Str. 25, przypis 26. „*Pierwotna krzywa Phillipsa zakłada ujemną zależność między zmianą (zmianą – rec.) inflacji a stopą bezrobocia*”. Moim zdaniem jest to błędne stwierdzenie;

⁶ Szerzej: Józef Świdrowski, Teoria Monetarna Johna Law, Wydawnictwo SGH, Warszawa 1938.

⁷ „Inflacja: wzrost ilości pieniądza (w szerokim tego słowa znaczeniu...), który nie został skompensowany przez odpowiedni wzrost zapotrzebowania na pieniądz (ponownie w szerszym tego słowa znaczeniu) tak, że musi nastąpić spadek obiektywnej wartości wymiennej pieniądza”, Ludwig von Mises, The Theory of Money and Credit (1912/1963), Ludwig von Mises Institute, s. 240.

oryginalna (pierwotna) krzywa Albana Phillipsa⁸ pokazuje ujemny związek między względnym przyrostem (dynamiką) stawki płac nominalnych (*Rate of change of money wage rates*) a stopą bezrobocia (wyznaczony empirycznie dla gospodarki Wielkiej Brytanii) [Phillips, 1958, s. 285]. Samuelson i Solow⁹, którzy jako pierwsi nazwali krzywą wyznaczoną przez Phillipsa jego nazwiskiem („krzywą Phillipsa”) dokonali jej modyfikacji (dla USA), zastępując stopę wzrostu stawki płacy stopą wzrostu cen (Average price rise, %), czyli stopą inflacji [Samuelson i Solow, 1960, s. 188].

- Indeks cen dóbr wytworzonych w kraju (CPI_H) wciąż jest opisany jako indeks cen krajowych (np. str. 27). Podtrzymuję swoją uwagę, że ceny krajowe obejmują ogół cen występujących w danym kraju bez względu na to, czy dotyczą dóbr wytworzonych w kraju, czy dóbr importowanych.
- Pozytywnie należy ocenić podjętą przez Doktoranta próbę uzupełnienia rozprawy o syntezę podejść szkół myśli ekonomicznej do mechanizmu transmisji impulsów monetarnych (s. 32-33), która mogłaby stanowić cenne podsumowanie analizy literatury w teoretycznej części pracy. Tabela I.1., na pierwszy rzut oka, zawiera wartościowe zestawienie, uwzględniające (w jej nagłówku) założenia i tezy szkół ekonomicznych oraz ich spojrzenie na mechanizm transmisji i politykę pieniężną. Uważam jednak, że przynajmniej w przypadku niektórych doktryn/szkół (już chociażby pierwszej wymienionej – merkantylizmu) należało odnieść się do konkretnych ich przedstawicieli (lub grup) i ich prac, ze względu na niejednorodność poglądów i w celu uniknięcia „błędu złożenia/uogólnienia”. Moje wątpliwości budzi ponadto wybór założeń i tez, które, jak miemam, miały reprezentować poszczególne szkoły. Przykładowo, Autor rozprawy przy doktrynie merkantylizmu za jej tezę/założenie przyjmuje: „*podaż pieniądza nie zależy od samego kruszcu*”. Z punktu widzenia przedmiotu badań Doktoranta, ważniejszą na ogół wspólną cechą merkantystów było przeświadczenie, że to raczej czynniki monetarne, a nie realne determinują aktywność gospodarczą i wzrost gospodarczy, że odpowiednia podaż pieniądza jest szczególnie istotna dla rozwoju handlu (tak krajowego, jak i zagranicznego) oraz że zmiany ilości pieniądza generują zmiany poziomu realnej produkcji. Przy opisie merkantylizmu pominięto ważną, z punktu widzenia zagadnień monetarnych, postać Jeana Bodina, który obok Antoine Montchrétiena i Thomasa Muna uważał, że obfitość pieniądza jest korzystna: uaktywnia działalność gospodarczą, powoduje spadek „ceny” pieniądza, czyli stopy procentowej. Osobiście za główne założenie merkantylizmu związane z pieniądzem (mechanizmem transmisji) przyjąłbym to mówiące o aktywnej roli pieniądza, a nie, że „*podaż pieniądza nie zależy od zasobów samego kruszcu*”. Przy ekonomii klasycznej w trzeciej kolumnie tabeli, nie jest jasne, co konkretnie „*prowadzi do wyzbywania się pieniądza*”, „*skutkuje wzrostem konsumpcji*” itd., bo chyba nie chodzi tu o sam mechanizm transmisji czy o każdą politykę pieniężną. W przypadku nowej (makro)ekonomii klasycznej wątpliwe jest, czy jej przedstawiciele zakładali zupełną neutralność pieniądza (w krótkim, średnim i długim okresie, a ponadto w sytuacji minięcia się oczekiwań wobec polityki pieniężnej z rzeczywistością, np. w wyniku błędnych oczekiwań czy też „niespodzianek w polityce”), jak sugerują to stwierdzenia w tabeli I.1: „*zmiany podaży pieniądza nie wywołują zmian produkcji oraz nie wpływają na poziom zatrudnienia*”, czy „*brak wpływu polityki pieniężnej na zmienne realne*”. Jest to jednak zagadnienie kontrowersyjne.

⁸ Phillips A.W., 1958: The Relation between Unemployment and the Rate of Change of Money Wage Rates in the United Kingdom, 1861-1957, *Economica*, New Series, 25(100), 283-299.

⁹ Samuelson P. A., Solow R., 1960: Analytical Aspects of Anti-Inflation Policy, *American Economic Review*, 50(2), 177-194.

- Str. 33: Fragment „(...) mechanizm transmisji monetarnej (MTM). Przedstawia (...) szereg związków przyczynowo-skutkowych wywołanych impulsem z obszaru polityki pieniężnej, które znajdują ostateczny wyraz w poziomie oraz tempie wzrostu inflacji” wskazuje, że MTM finalnie i nieodwołalnie skutkuje wyłącznie zmianą inflacji. A co z wielkościami sfery realnej, które są w temacie rozprawy? Czy ich zmiana nie jest „ostatecznym wyrazem” wspomnianych związków przyczynowo-skutkowych?
- Str. 47: Prosiłabym o wyjaśnienie w trakcie obrony pracy doktorskiej sposobu, w jaki (duże) przedsiębiorstwa „mają bezpośredni dostęp do akcji kredytowej za pośrednictwem akcji (...) z pominięciem sektora bankowego”.
- Str. 49. Wymieniając trzy niestandardowe kanały mechanizmu transmisji polityki pieniężnej Autor rozprawy przypisuje ich wyszczególnienie Oksanie Demchuk i współautorom (2011). W przygotowanym przez nich raporcie doszukałam się jedynie dwu kanałów (kosztowego i podejmowanego ryzyka).
- Wśród wymienionych w tabeli I.4. (str. 55) czynników wzmacniających MTM znajdują się: „wysoki udział kapitału rzeczowego w PKB” oraz „wysoki udział inwestycji w PKB” Jaka jest między nimi różnica?
- Nadal skromny pozostaje opis cech strukturalnych polskiej gospodarki, istotnych z punktu widzenia MTM. Czynniki wymienione w tabeli I.4 niejako sugerują, jakie jeszcze cechy powinny zostać uwzględnione (np. podstawowa struktura handlu zagranicznego (udział importu/eksportu w PKB)).

Rozdział II. Strategie modelowania mechanizmu transmisji

Oceniając rozdział II. rozprawy doktorskiej, stwierdzam, że przegląd i analiza literatury dotyczącej modelowania statystycznego i ekonometrycznego zostały przeprowadzone na poziomie wskazującym na bardzo dobre przygotowanie Doktoranta do przeprowadzenia badań empirycznych związanych z tematem pracy. W literaturze ekonomicznej o charakterze teoretycznym mechanizm transmisji monetarnej jest prezentowany według różnorodnych założeń i związków przyczynowo-skutkowych, dlatego przed przystąpieniem do badania empirycznego istotny był dobór odpowiednich narzędzi. W rozdziale został przedstawiony nie tylko szczegółowy opis modeli, ale również ich krytyczna analiza i przykłady zastosowania w obcych badaniach empirycznych (w tym dotyczących polskiej gospodarki). Zauważa się, że w tej części rozprawy Doktorant zdecydowanie swobodniej porusza się w problematyce, niż w części „ekonomicznej”, aczkolwiek tekst miejscami ma charakter podręcznikowy.

Ogólnie rzecz biorąc, rozdział II. został przygotowany pod względem merytorycznym poprawnie, przy uwzględnieniu (na ogół) moich uwag udzielonych w poprzedniej recenzji, w tym, między innymi, dotyczących uzupełnienia literatury empirycznej o bardziej aktualne pozycje. Chcę zaznaczyć jednak, że nie będąc ekonometrykiem nie czuję się na tyle kompetentna by ocenić poprawność drobiazgowych analiz ekonometrycznych.

Rozdział III. Model empiryczny mechanizmu transmisji monetarnej

W poprzedniej recenzji zwróciłam uwagę na to, że Autor rozprawy scharakteryzował nieprecyzyjnie, a czasami błędnie dane statystyczne wykorzystane w modelowaniu oraz nie wskazał na dokładne źródła ich pochodzenia. Przykładowo, w przypadku cen nie podał jednostek, w których były one wyrażone, przy indeksach dynamiki nie określił ich charakteru (jednostopodstawowe czy łańcuchowe), mylił też indeksy o podstawie stałej z cenami stałymi. Brak pełnego opisu zbioru danych utrudnił mi ocenę ich wiarygodności, a także poprawności

interpretacji wyników badań empirycznych Doktoranta oraz odniesienie się do zaprezentowanych przez Niego implikacji oszacowanych modeli.

W bieżącej wersji rozprawy doktorskiej zmienne (przedstawione w podrozdziale III.1.1) są już lepiej, ale nadal niedokładnie zdefiniowane. Wciąż nie wiadomo, w jakiej walucie wyrażone były ceny (dóbr importowanych, producenta, konsumenta, produkcji przemysłowej), których indeksy stanowiły podstawę badań. Ponadto nie doprecyzowano źródeł danych statystycznych, ograniczając się wyłącznie do informacji, że pochodzą one z GUS, OECD czy NBP, co nie jest wystarczające. Na plus można zaliczyć dodanie w tym podrozdziale schematu procedury badawczej oraz charakterystyki danych statystycznych w szeregach kwartalnych, tym razem zaczerpniętych z polskich źródeł.

Poprawiając pracę, Pan Waszkowski uwzględnił w badaniu własnym, zgodnie z moimi sugestiami w pierwszej recenzji, dodatkowe zmienne charakteryzujące sferę realną gospodarki, które są istotne z punktu widzenia MTM i były omawiane w części teoretycznej, a mianowicie stopę bezrobocia rejestrowanego, popyt krajowy oraz, dodatkowo, mieszkania oddane do użytku. Powiększył tym samym w części empirycznej wkład do wiedzy o wpływie MTM na sferę realną polskiej gospodarki. Poszerzył również liczbę modeli (z sześciu do ośmiu).

Badanie empiryczne przedstawione w rozdziale III jest ogólnie poprawne od strony metodologicznej, choć nasuwają się pewne uwagi krytyczne i pytania o charakterze szczegółowym, w tym powtórzone z poprzedniej recenzji:

- Brakuje uzasadnienia wyboru określonych źródeł danych. Przykładowo, dlaczego źródłem informacji o podaży pieniądza i referencyjnej stopie NBP jest OECD, a nie NBP?
- Niestety, niewiarygodne jest, że w szeregach czasowych dla danych miesięcznych (jak podaje Doktorant obejmujących okres od stycznia 1995 r. do sierpnia 2013 r.) użyta została referencyjna stopa procentowa NBP (za OECD), zważywszy, że NBP stosuje ją, jako instrument polityki pieniężnej, dopiero od stycznia 1998 roku.
- O ile znany jest okres, którego dotyczą „dane miesięczne”, o tyle w przypadku „danych kwartalnych” takiej informacji brakuje.
- W wyniku zastosowania „matematycznej” formuły zapisu kursu walutowego w części empirycznej, interpretacje zmian kursu stają się niespójne z częścią teoretyczną. W części teoretycznej (str. 45): „*zacieśnienie polityki pieniężnej powoduje aprecjację kursu walutowego*”, (str. 46): (...) „*umocnienie kursu*”. *W efekcie spada konkurencyjność cenowa eksportu*” – wyraźnie sugerują, że chodzi o wzrost ceny (kursu) złotego w obcej walucie, czyli jego aprecjację – walutą bazową jest złoty. Na str. 89: „*Wzrost kursu walutowego oznacza deprecjację (...) złotych*” – walutą bazową jest euro. Myślę, że należało w całej pracy przyjąć jednakową definicję kursu walutowego, czyli przedstawiać kurs złotego wzorem notowania albo pośredniego, albo bezpośredniego.
- Nie zadawała mnie wyjaśnienie Doktoranta, o które postulowałam w poprzedniej recenzji, odnośnie uzasadnienia składu koszyka par walut (65% EURPLN; 35% USDPLN), będącego podstawą „zdefiniowania” kursu walutowego. Skoro, jak w przypisie 96 (str. 91), podaje Autor „*Sposób definiowania koszyka walut (wag poszczególnych udziałów kursów) w niniejszej pracy nie ma znaczenia fundamentalnego.....*”, to dlaczego wybrano akurat relację 65 do 35 (a ściślej dlaczego i kiedy wybrał ją Cholewiński, na którym wzorował się Doktorant), a nie na przykład 76 do 24, czy jakkolwiek inną? Poza tym, o ile na str. 88 zmieniono zapis kursu na „matematyczny”, o tyle w opisie (str. 91) nadal pozostaje zapis „finansowy”.
- Nie mając podanej informacji odnośnie waluty, w której wyrażone były ceny stanowiące podstawę wyznaczenia indeksów zaczerpniętych z OECD, można jedynie przypuszczać, że był nią USD. Jeśli tak, to czy użycie w badaniu własnym indeksów cen w USD ma takie

same konsekwencje dla wyników i ich interpretacji, jak wykorzystanie indeksów cen wyrażonych w PLN?

- Dalej mam wątpliwości odnośnie interpretacji wyników badań dotyczących związku między stopami procentowymi a kursem walutowym (str. 113-114; 123). Nie znalazłam ponadto ustosunkowania się Doktoranta do mojej uwagi w poprzedniej recenzji odnośnie zróżnicowanych systemów kursowych w Polsce w badanym przez Niego okresie w kontekście interpretacji uzyskanych wyników badań. Był podokres (do kwietnia 2000 r., a więc ponad pięcioletni), w którym kursy nie mogły się swobodnie (rynkowo) dostosowywać do zmian stóp procentowych. Fakt ten mógł zaważyć na wynikach badań.

Wartością dodaną tej części rozprawy jest oryginalna analiza empiryczna oraz wynikające z niej wnioski, które mogą posłużyć rozstrzygnięciu kontrowersji teoretycznych dotyczących mechanizmu transmisji monetarnej. Postulowane w poprzedniej recenzji skonfrontowanie wyników własnych badań z innymi badaniami zostało przeprowadzone, aczkolwiek w ograniczonym stopniu.

Rozdział IV. Implikacje oszacowanych modeli

W rozdziale tym na ogół zostały uwzględnione moje uwagi z poprzedniej recenzji, a zdecydowana większość niedociągnięć skorygowana. Rezultaty badań są czytelniej i jednoznaczniej zinterpretowane. Ukazano również bardziej aktualne wyniki obcych badań, niż w poprzedniej wersji pracy. Szkoda jednak, że Doktorant syntetycznie nie ukazał zgodności lub rozbieżności własnych wyników z uzyskanymi przez innych badaczy.

Prowadząc samodzielne analizy empiryczne Pan Adam Waszkowski uzyskał bardzo interesujące wnioski dotyczące efektów i skuteczności polskiej polityki pieniężnej, mające wysoką wartość poznawczą. Jak sam jednak zaznaczył, przynajmniej niektóre wyniki Jego badań oraz płynące z nich wnioski należy traktować z ostrożnością.

Podsumowanie i wnioski

Ta część rozprawy została rozwinięta względem jej poprzedniej wersji. Poza sformułowaniem wniosków powiązanych z pięcioma celami badawczymi, Doktorant podjął się próby zestawienia, w jakim stopniu Jego badania są zintegrowane z teorią ekonomii, a ich wyniki zgodne z jej założeniami.

Podobnie, jak przy uwagach do poprzednich rozdziałów, moje wątpliwości dotyczą podsumowania zgodności/niezgodności wyników badań własnych Doktoranta z: teorią kursu walutowego wg niezabezpieczonego parytetu stóp procentowych (str. 205) i krzywą Phillipsa, którą Doktorant określił, jako pierwotną (str. 206). Niejasne dla mnie jest przesłanie Doktoranta, dotyczące oczekiwań monetarystów, powiązanych z regulacją pieniądza (str. 211) – a mianowicie o które konkretnie banki chodzi, jeśli mowa o „zakłóceniu równowagi w strukturze majątku” i dlaczego to zakłócenie ma doprowadzić do sprzedaży/zakupu papierów wartościowych i niedoboru/nadmiaru gotówki?

4. Trafność wyboru metod badań i poprawność ich zastosowania

Podtrzymuję moją opinię z poprzedniej recenzji, że mocnym atutem rozprawy jest wykazanie się przez Doktoranta umiejętnością doboru i posługiwania się zaawansowanymi metodami statystycznymi i matematycznymi służącymi do analizy danych ekonomicznych.

Przeprowadzona w obecnej wersji pracy analiza ekonometryczna została przedstawiona na ogół poprawnie. Tym razem Autor w podsumowaniu rozprawy podjął się wykazania *explicite*, które konkretnie teorie ekonomiczne (zwłaszcza spośród opisywanych w rozdziale I) zostały, Jego zdaniem, potwierdzone lub odrzucone w procesie analizy danych ekonomicznych,

uwzględnił też we własnych badaniach dodatkowe wielkości makroekonomiczne charakteryzujące gospodarkę realną, a ponadto w miarę krytycznie ustosunkował się do ograniczeń własnych badań.

5. Omówienie wyników badań, ich interpretacja i dyskusja

Uzyskane wyniki badań zostały na ogół prawidłowo omówione, chociaż w niektórych przypadkach zastosowano zbyt zawiłą lub zbyt uproszczoną ich interpretację. Niestety, nadal nie są precyzyjnie opisane niektóre dane statystyczne przyjęte w modelowaniu, co utrudnia ocenę poprawności interpretacji części otrzymanych wyników.

Wprawdzie Doktorant, wbrew moim postulatam, nie wyodrębnił podrozdziałów zawierających dyskusję, to trzeba docenić, że w poprawionej wersji pracy więcej miejsca poświęcił badaniom obcym, uwzględniając najnowsze dostępne pozycje literatury empirycznej. Słabością jest z kolei brak syntetycznego porównania własnych wyników z otrzymanymi przez innych badaczy. Występuje większa, niż w poprzedniej wersji pracy, spójność między zaprezentowaną teorią a własnymi badaniami. Wnioski z badań są na ogół oryginalne.

6. Poprawność językowa, gramatyczna i redakcyjna tekstu rozprawy

Strona formalna pierwotnej wersji rozprawy doktorskiej budziła wiele poważnych zastrzeżeń odnośnie gramatyki, stylistyki, poprawności terminologicznej, oznaczeń (symboli) kategorii ekonomicznych, ortografii (w tym interpunkcji), opisu wzorów, wykresów i tabel, poprawności nazwisk autorów i tytułów cytowanych dzieł oraz tytułów i numeracji czasopism, braku umieszczenia w spisie bibliografii części przywołanych w tekście autorów itd. Zdecydowanie nadmierna, niedopuszczalna w pracy naukowej liczba błędów stanowiła jedno z moich uzasadnień wniosku o skierowanie pracy doktorskiej do poprawy.

Poprawiając rozprawę doktorską, Pan mgr Waszkowski uwzględnił znaczną część moich poprzednich uwag i wskazówek. Niemniej jednak przedstawiony do ponownego zaopiniowania egzemplarz wciąż zawiera liczne błędy językowe, stylistyczne i formalne. W przeciwieństwie do mojej poprzedniej recenzji, nie zostały tu szczegółowo wymienione wszystkie zauważone przeze mnie potknięcia, a jedynie ich przykłady:

- Wbrew poprzednim sugestiom nie zostały ujednolicone w całej pracy symbole opisujące te same kategorie (choć przynajmniej, że pewne poczynania Doktoranta w tym zakresie są widoczne). Jako przykład niejednorodności może posłużyć symbol M , któremu odpowiadają wykluczające się opisy: gotówka (str. 18), podaż pieniądza (str. 18 i 44), rezerwy bankowe (str. 47), realna podaż pieniądza (co wynika ze wzoru $M = \bar{M} / P_c$, gdzie: \bar{M} - nominalna podaż pieniądza, a P_c - poziom cen, str. 18). W innym fragmencie tekstu podaż pieniądza jest oznaczona przez L : „podaż pieniądza L kreuje bank centralny” (str. 18) lub przez m_t (np. wzór II.53, str. 53, też na str. 87).
- Zamieniając pierwotne symbole zmiennych bądź parametrów, w celu ich ujednolicenia, Autor nie był konsekwentny, pozostawiając zamiennie (albo w równaniach/wzorach, albo w ich opisie) poprzednie symbole, co wprowadziło kolejny chaos, a przez to brak czytelności tekstu, przez który ciężko było przebrnąć. Przykładem niedostosowania wzorów do nowych symboli jest wzór I.10 (str. 18), w którym dla wyrażenia stopy procentowej zostaje symbol R (zamiast i), a dla parametru określającego wrażliwość popytu na pieniądz na zmianę stopy zostaje h (zamiast βi). Z kolei we wzorach I.15 i I.17 (str. 19) parametr oznaczający wrażliwość inwestycji na zmianę stopy procentowej (α) jest odmiennie oznaczony niż we wzorze I.9 (α^{inw}), do którego odwołuje się Autor. Przy interpretacji wzorów również występuje niespójność, której przykładem jest fragment (str. 18) „Wielkość zmiany (stóp procentowych – rec.) zależy od siły reakcji popytu na pieniądz na zmianę dochodu \bar{k} i stopy procentowej i ”. By przekaz był spójny powinno być βi zamiast i lub ewentualnie Y zamiast

\bar{k} . W gąszczu równań na str. 51-54 nie doszukałam się objaśnienia symbolu PPI (czytelnikowi pracy pomocny będzie spis symboli).

- Zmieniając numerację rozdziałów, Doktorant nie dostosował do niej pierwszego członu numeracji wzorów. W obecnym rozdziale I. została zmieniona numeracja wyłącznie części z nich, tzn. od I.1 do I.26, podczas gdy kolejnych nie (od II.27 do II.48). Ponadto w opisie niektórych wzorów ze zmienioną numeracją (np. str. 20, 26) są odwołania zawierające ich poprzednie numery. Uwaga odnośnie nieskorygowanej numeracji i opisu dotyczy również m.in. wykresu II.1, II.2, II.3 oraz tabeli I.5 (w opisie II.4, str. 57), tabeli II.1 (w opisie III.1, str. 65), a także odwoływania się do rozdziałów (str. 178 i str. 201).
- Niektóre wzory zawierają inne błędy niż wskazane wyżej; przykładowo w liczniku wzoru I.14 (str. 19) powinien być przyrost podaży pieniądza ($\Delta\bar{M}$), a nie jego podaż.
- Autor nie zastosował się do powszechnego zwyczaju wskazywania numerów stron (w czasopiśmie lub książce), z których pochodzą dosłowne cytaty (str. 46 akapit górny), definicje, zreferowany tekst lub tabele (np. tabela I.2), czy też wykresy (np. schemat I.1, I.2). Ich brak w znacznym stopniu utrudnia czytelnikowi odnalezienie danego fragmentu w literaturze źródłowej.
- Nadal pozostały tabele przeniesione na następną stronę, mimo iż po drobnym przeformatowaniu, albo w ogóle bez zmian redakcyjnych (np. tabela I.5) zmieściłyby się na jednej stronie.
- Razi potoczne, popularne słownictwo, skróty myślowe oraz niepoprawnie zastosowane terminy (niestety niektóre nieskorygowane, mimo wcześniejszych uwag), jak przykładowo: „walka z inflacją”, „oskarżenia adresowane w kierunku NBP”, „cen rynku nieruchomości”, (str. 39) (ceny są na rynku nieruchomości lub są ceny nieruchomości), „wariancja cen” (np. str. 23), „wariancja CPI” (str. 116) w odniesieniu do przyrostów, *firma* (np. str. 49), „banki mniej płynne” (str. 55) – raczej banki z mniejszą płynnością (finansową), *CPI – wskaźnik cen towarów i dóbr konsumpcyjnych*” (str. 86 i 87), „złotówki” (s. 88) – złotego; „stóp zwrotu denominowanych w różnych walutach” (str. 113), „oprocentowanie danej waluty” (str. 114), „dynamiki inflacji” (str. 185), „indeks cen dóbr i usług konsumenta” (str. 193), „inflacja konsumenta” (str. 193).
- Przy wielu pozycjach bibliografii (zwłaszcza dodanych, ale niestety również opatrzonych moimi uwagami w poprzedniej wersji pracy) brakuje numeracji stron artykułów w czasopiśmie; nadal występują liczne błędy w pisowni nazwisk autorów, tytułów artykułów lub nazw wydawnictw (np. poz. 91, 104, 127, 130, 141, 144, 154, 165, 170, 171, 181, 183, 195, 196, 199), czy też niepełne tytuły (np. poz. 126, 141, 150, 153, 154, 202); nie został ujednolicony styl podawania numeracji czasopism (np. Vol. 35/2; Vol. 9, Nr 1; Vol. 56(4)), te same publikacje oznaczone są różną datą wydania (np. Gajda, 1992, str. 62 i Gajda, 1966, poz. 68 spisu, Angeloni, 2003 – spis, i 2004 – str. 111), a ponadto w niektórych partiach zestawienia bibliografii nie został zachowany porządek alfabetyczny (przykładowo na str. 246, 250, 251/252, 254).

Sporządzanie poprawnego spisu bibliografii, na pozór sprawa zbyt błaha by brać ją w dużym stopniu pod uwagę przy ocenie rozprawy doktorskiej ma jednak, według mnie, wymiar szerszy – kreuje zaufanie lub jego brak do rzetelności i wiarygodności autora pracy naukowej, na której będą w przyszłości polegać inni badacze. Podawanie źródeł z błędami rodzi skutek w formie przyszłego powielania (kopiowania) błędów przez innych, czego w przy niektórych pozycjach literatury, jak się wydaje, doświadczył również Autor rozprawy. Poza tym, Pan mgr Waszkowski, poprawiając pracę, powinien być szczególnie uczulony na te kwestie, ze względu na to, że w poprzedniej recenzji liczne błędy zostały wskazane wprost i niestety, w wielokrotnie pozostają w nowej wersji rozprawy. Jeśli zaś Doktorant w

przyszłości miałby zamiar zajmować się pracą naukowo-dydaktyczną, to jak przy takim podejściu wyobraża siebie w roli promotora nadzorującego poprawne przygotowanie prac dyplomowych, jeśli sam nie jest w stanie lub nie ma chęci sporządzić prawidłowo wykazu bibliografii?

- Popelniono (w tym powtórzono z pierwszej wersji pracy) wiele błędów gramatycznych, „czeskich” i innych, przykładowo: *Keyney* (str. 9), „*stosowanie (...) był*” (str. 26), „*bank Anglii*” (str. 40) – nazwa własna, „*Pomijając przy tym istnienie preferencji płynności*” (s. 30) – przykład zdania, w którym nie ma ani podmiotu, ani orzeczenia, „*(...) weksel (...) zostanie zaakceptowana*”, (str. 30), *casdh flow* (str. 48), „*niemożliwym jest*” (str. 64), „*istotnym jest*” (s. 78), „*koniecznym jest*” (str. 95) – niemożliwe, istotne jest, „*restrykcje (...) zaprezentowane został*” (str. 86), „*będące analiza porównawczą*” (str. 87), „*między zmianą wskaźnikiem CPI a...*” (str. 131), „*dóbr (...) produkcyjnych i konsum*” i (str. 92), „*gospodarce Polsk*” (str. 92 i 93), „*Dynamikę (...) cechuje autokorelację*” i „*obserwujemy istotną autokorelację*” (str. 100), „*SIC*” (str. 106) – chyba BIC (kryterium bayesowskie), „*wyjaśniane są (...) dynamikę*” (s. 107), „*kluczową rolę*” (str. 111), *Angegoli* (str. 111), „*przez kursu walutowy*” (str. 114), „*Tempo wzrostu kursu walutowego (...) zależy od (...) siebie samej*” (str. 116), „*otrzymana wartość statystyki (...) równą 17,133*” (str. 124), „*w pracy Kreinin*” (str. 193) – mężczyzna (Mordechaj), więc Kreinina. Ponadto występują liczne błędy interpunkcyjne.
- W poprzedniej recenzji zawarłam krytyczne uwagi dotyczące sposobu odwoływania się przez Doktoranta do źródeł. Według mojej opinii w wielu przypadkach nie było ono ścisłe i jednoznaczne, a więc pozostawiało wątpliwości, czasami bardzo duże wątpliwości, odnośnie tego czy określone fragmenty tekstu, jego narracja, przytaczane argumenty, wykorzystane dane liczbowe, obiekty (wykresy, tabele, wzory) były samodzielnie opracowane przez Autora pracy. Za naganne uznałam w pierwszej recenzji nie tylko wykorzystanie przez Doktoranta kilku cudzych dzieł z zupełnym brakiem odniesienia się do źródła, ale również takich, przy których źródła zostały podane ogólnikowo bądź nieprecyzyjnie przywołane (wyłącznie w bibliografii lub na dalszych/wcześniejszych stronach rozprawy, a nie w miejscu gdzie zostały przytoczone lub zreferowane treści pochodzące z tych źródeł). Za usprawiedliwienie takiego zachowania można by ostatecznie uznać brak zdawania przez Doktoranta sprawy z jego naganności, jednocześnie mając nadzieję, że w przyszłości będzie starał się unikać popełniania podobnych błędów. W obecnie recenzowanej pracy te nadużycia i niedociągnięcia w zasadzie zostały wyeliminowane. Pozostały jednak pojedyncze fragmenty tekstu, przy których Autor rozprawy podaje wprawdzie źródło, ale nie jest ono oryginalne (np. na s. 37, gdzie odwołuje się do pracy Przybylskiej-Kapuścińskiej, ale nie uwzględnia tego, że Autorka w swoim artykule przy treściach, z których skorzystał Doktorant odsyła w formie przypisu do prac źródłowych – co najmniej trzech innych autorów).

7. Ostateczna ocena pracy

Przedstawiona do ponownej oceny praca doktorska Pana mgr Adama Waszkowskiego pod tytułem „*Mechanizm transmisji impulsów polityki pieniężnej do sfery realnej na przykładzie polskiej gospodarki*” jest zasadniczo poprawiona, uzupełniona i przerehabilitowana z uwzględnieniem większości uwag zawartych w mojej pierwszej recenzji. W moim odczuciu Autor niewątpliwie dołożył wielu starań i wysiłku by dokonać poprawek, tak by Jego praca doktorska odpowiadała kryteriom stawianym rozprawom doktorskim, chociaż nadal nie uniknął wielu błędów, w tym, niestety, dotyczących nawet prostych kwestii językowych i edytorskich.

Rozprawa Pana mgr Adama Waszkowskiego przedstawia ważne, pod względem teoretycznym i poznawczym, rozważania naukowe dotyczące polityki pieniężnej i jej oddziaływania na gospodarkę (nie tylko jej sferę realną, jak określono w tytule).

Według mojej wiedzy, jest pierwszym opracowaniem, które w sposób systematyczny w oparciu o współczesne narzędzia ekonometryczne tak szczegółowo opisuje mechanizm transmisji monetarnej w polskiej gospodarce na podstawie oryginalnych badań.

Niewątpliwie walorami rozprawy są: trafny dobór tematu, rozległa znajomość krajowej i zagranicznej literatury przedmiotu, umiejętność posługiwania się zaawansowanymi metodami ekonometrycznymi oraz przeprowadzenie przy ich zastosowaniu oryginalnych badań własnych dotyczących transmisji impulsów polityki pieniężnej do polskiej gospodarki.

Merytoryczną i metodyczną słabością rozprawy jest jej element z zakresu teorii ekonomii oraz brak precyzyjnego scharakteryzowania źródeł pochodzenia danych statystycznych i części tych danych. Pod względem formalnym (edytorskim) praca w żadnym stopniu nie może być wzorem dla innych.

Zalety rozprawy, które wyraźnie przeważają nad jej słabościami umożliwiają mi sformułowanie pozytywnej końcowej oceny.

Po zapoznaniu się z poprawioną wersją pracy doktorskiej Pana mgr Adama Waszkowskiego stwierdzam, że spełnia ona wymogi stawiane w Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. (Dz.U. 2003, nr 65 poz. 595). Tym samym wnioskuję do szacownej Rady Wydziału Nauk Ekonomicznych SGGW w Warszawie o przyjęcie rozprawy doktorskiej i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Zawojna Alicja